

ДОПРИНОС САВЕТА ЕВРОПЕ У РАЗВОЈУ ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ У ЕВРОПИ¹

Сажетак: Овај рад разматра главне тенденције када је реч о језичкој политици у Европској унији. Оне су изнете у бројним документима Савета Европе који би се са правом могао сматрати првим међународним телом које је препознало проблем језичке разноликости и које је покушало да изнађе решења. Уједно, поред овог проблема, постављена су и следећа важна питања: како очувати на најдекватнији начин европску језичку разноликост, изражену путем националних, регионалних и мањинских језика, затим како едуковати наставнике да би промовисали мултилингвизам у Европској унији и како превазићи језичке баријере у комуникацији путем једне кохерентне европске језичке политике. Данас је Савет Европе углавном фокусиран на два аспекта – плурилингвизам и мултилингвизам – и сваки се различито посматра у његовим документима. На основу ове поделе развијене су педагошке стратегије како би се оба аспекта промовисала

Кључне речи: језичка политика, Европска унија, мултилингвизам, плурилингвизам, грчки

1. Уводно разматрање

Од 1949. када је основан, Савет Европе (у даљем тексту СЕ) данас представља четрдесет једну земљу-чланицу, чиме је постао институција од најважнијег европског значаја. Његов основни циљ је развој и унапређење демократије као и одбрана и промовисање људских права у свим његовим земљама-чланицама. Захваљујући флексибилном систему координисања између влада, СЕ успешно усклађује њихове званичне политике у оним областима које су релевантне за спровођење демократије – образовање, култура, друштвена активност, здравство, локална самоуправа, правосуђе. На институционалном плану чине га Парламентарна скупштина састављена од делегата из националних парламената, секретаријата, који има и политичку и административну функцију, те Европског суда за људска права.

¹ Рад је урађен у оквиру пројекта Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије, број 178002, *Језици и културе у времену и простору*.

Уколико језичку политику одредимо као скуп свих одлука и поступака који се доносе у циљу утицања на једну језичку ситуацију, онда све досадашње активности СЕ на језичком пољу тичу се управо овог домена. О језичкој политици до пре неких четири деценије готово да и није било речи. Почетно, улога СЕ у језичкој политици била је строго ограничена, пошто се тицала учења само живих језика код појединаца како би се промовисала индивидуална полиглосија. Тако је у периоду 1970–1998. нагласак био стављен на развој комуникативних компетенција, на израду првих силабуса у вези са функционалним комуникативним компетенцијама, на промовисање комуникативне методе за учење језика и на пружање подршке наставницима у земљама Источне Европе након пада комунизма. Како је дошло до јачања интеграција унутар саме Европе, тако су се оснаживале и све активности на пољу језичке политике што је резултирало да их СЕ обједини у оквиру свог *Пројекта за живе језике*. Активна примена овог Програма отпочела је 70-их година ХХ века у виду такозваних нивоа-прагова. Први такав био је намењен енглеском језику 1976, други француском 1980, а данас је СЕ објавио двадесет шест таквих нивоа-прагова за европске језике, укључујући и језике мање заступљености, попут баскијског, ирског, литванског, естонског и других. Активност СЕ на подручју изучавања-проучавања језика проистиче из претходно усвојене Европске конвенције о култури 1954. године чији су главни циљеви били очување и промоција европског језичког наслеђа и културног диверзитета. Овај важан политичко-културни и социолошки феномен додатно је оснажен 1999. усвајањем документа под називом Уговор о културној кооперативности.

Пажња СЕ од 1998. године била је усмерена према развијању комуникативних компетенција на више од једног језика, затим према повећању броја страних језика који се уче у школама земаља-чланица, према подстицању флексибилности у изради језичких курикулума, према увођењу нових технологија у језичку едукацију као и према омогућавању доживотног учења језика. Оснивањем Европског центра за живе језике у Грацу 1994. године СЕ је и званично преузео све надлежности када је реч о језичком планирању, језичком развоју, очувању свих европских језика, њиховом даљем неговању, ширењу и промовисању. Ово практично значи да је СЕ, још пре оснивања свог Центра за језике, преузео на себе бригу и о такозваним мањинским и регионалним језицима, којих у Европи има поприличан број, захваљујући потоњим допунама и изменама законских регулатива које су се односиле управо на ове језике.

2. Савет европе и документи о језику

На иницијативу СЕ и Конференције локалних и регионалних самоуправа је 1992. усвојена *Повеља о мањинским и регионалним језицима* (Charter for Regional and Minority Languages), будући да је настала као резултат једног ширег истраживања језичке ситуације у земљама-чланицама ЕЕЗ. Ова Повеља донекле се ослања на *Споразум из Масстрихта* (The Maastricht Treaty,

1992) у коме се у члану 126, тачка 2, пре говори о језицима држава-чланица² него о језику сваке државе. Уједно, невадина организација под називом Европски биро за језике мање заступљености (European Bureau for Lesser Used Languages, EBLUL), формиран још 1982³, имала је главни задатак да унутар ЕЕЗ-а и потом ЕУ промовише лингвистичку разноликост, како је стајало у званичном слогану, да јача и успоставља контакте између заједница које говоре језицима мање заступљености класификованих као регионални и мањински⁴ те да им пружи сву неопходну помоћ. Састављачи наведене *Повеље* строго су се руководили принципом да је неопходно заштитити језике, а не мањине (СЕ 1998), што се и реторички јасно види: изостављени су термини, попут етничке мањине, етничке групе, језичке заједнице, језичке групе и слично. Иако *Повеља* једино наводи „кориснике“ језика, недостаје јој списак језика, пошто је препуштено свакој држави да одреди/уврсти у своју листу оне језике које на својој територији сматра мањинским/етничким. Основни концепт који се *Повељом* изражава јесте концепт европског културног идентитета састављеног од различитих језика те културних варијетета и идентитета. Зато је конципирана тако да покрива један широк спектар, као што су групе говорника демографски значајне (на Балкану су то сви национални језици), затим ограничене групе говорника (попут мегленорумунског или истрорумунског), говорници једног језика расутих по више земаља (аромунски, ромски) итд. Теоретски, *Повеља* не утемељује индивидуална и колективна језичка права, али њено прихватање са правне тачке гледишта значи признавање одређених демократских, културних и цивилизацијских принципа у вези са положајем тих језика унутар једне државе, са једне стране, а са друге тиче се права њихове званичне употребе у различитим облицима друштвеног живота и рада. Како сваки језик не може опстати без својих говорника, ова чињеница експлицитно и имплицитно утича на права свих оних који их говоре (Conseil de l'Europe, 1998: 18).

Повеља се састоји из три дела: први и други одређују њене циљеве и оквир њене примене. Штавише, један регионални или мањински језик одређује се, у складу са територијом једне државе, као језик који „се традиционално говори“ на њој или се везује или се не везује за једну конкретну географску област. Из *Повеље* искључени су језици емиграната. Трећи део састоји се од листе од стотину конкретних предлога/начина за примену *Повеље* – свака држава је у обавези да изабере најмање тридесет пет понуђених решења и то оних које сматра да би могла инкорпорирати у своју језичку политику и друштвену праксу, а тичу се образовања, правосуђа, администрације и јавних служби, средстава масовне комуникације, културе, друштвеног и економског живота.

² Видети на: <http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>.

³ Ова организација званично је престала са радом 2010. године.

⁴ Реч је о приближно 46 милиона говорника (видети: <http://www.euskonews.com/0243z/bk/gaia24303es.html>).

Свега годину дана после оснивања Европског центра за живе језике, усвојена је и Конвенција-оквир за очување етничких мањина, такође на иницијативу СЕ. Ова два веома важна политичка документа тичу се савременог европског културног и језичког диверзитета и недвосмислено потврђују потребу да се они сачувају у изворном облику. Конвенција о етничким мањинама има ширу примену, пошто се односи како на многа питања у вези са положајем и правима мањина, тако и на њихове језике. Током 1998. започета је израда текста о образовној језичкој политици на нивоу целе Европе која је резултирала првим документима, Заједничким европским референтним оквиром за живе језике, такозвани ЦЕФР, те Европским језичким портфолиом који су постали, као општеважећи документи за све земље потписнице њиховог прихватања, релевантне одреднице у стварању, јачању и усавршавању јединствене и усклађене језичке политике са посебним акцентом на дидактику, односно глотодидактику, и педагогију страних језика.

Додатни заокрет у језичкој политици СЕ видљив је у оквиру Лисабонске стратегије из 2001. године којом је предвиђено да ЕУ до 2010. постане водећа у економском погледу. У документима, као што су такозвана *Берлинска декларација* из 2001. (*Language Studies in Higher Education: A Key Contribution to European Integration*, Berlin) или препоруке СЕ из Барселоне 2002. године (*European Council*, 2002), усвојен је концепт учења матерњег језика уз најмање друга два у оквиру заједничког едукационог система ЕУ. Да би се овакав сложен концепт успешно реализовао, улога наставника у овим документима је посебно подвучена. Зато су посебно развијени и активности и одговарајући инструменти, попут *Европског профила за наставника језика* (*European Profile of the Language Teacher*; Kelly-Grenfell, 2004). Преко свог Одељења за језичку политику, СЕ се фокусира у последњих неколико година на политичка питања на индивидуалном, националном и наднационалном нивоу, што је условило да се уведу две нове категорије (појмови): плурилингвизам и мултилингвизам. Сходно усвојеној терминологији СЕ, плурилингвизам се дефинише као психолингвистички аспект, односно тиче се појединца и његове употребе (знања, познавања) више од једног језика, док се мултилингвизам схвата као социолингвистички аспект, односно односи се на постојање више језика на једном географском подручју (или у једној држави) чији говорници и не морају нужно бити вишејезични. СЕ је стога препоручио различите стратегије како би се промовисала оба аспекта, о чему говори документ аутора Беака и Бајрама (Beacco-Vuрам, 2002) као и *Препоруке Савета министара о примени ЦЕФР-а* (*Council of Europe*, 2008).

Када је реч о мултилингвизму, 2005. изгласана је *Нова оквирна стратегија за мултилингвизам* (*New Framework Strategy for Multilingualism*) СЕ са идејом да земље-чланице ЕУ очувају мултилингвистичку природу европских институција путем свих облика превођења, да уоче велику улогу језика и мултилингвизма у европској економији те да охрабре своје грађане да уче и говоре више језика. И поред овако значајних одлука, ипак је примећено да се мало шта урадило на практичном пољу: у средњошколским системима просе-

чан број страних језика који се уче остао је исти, чиме су директно занемарене одлуке Савета министара из Барселоне. Према истраживању које је EURYDICE спровела током 2008, 60% испитаника се искључиво определило за енглески језик као страни, 6% за француски, а само 4% за немачки⁵ (EURYDICE, 2008). Потом, обим понуђених страних језика је остао и даље веома узак, а и примећена је велика диспаратност у језичким вештинама говорника у земљама-чланицама: постоје разлике између централних и периферних области, између старих и нових чланица, старосних те социјалних група итд. Да би се колико-толико ублажиле уочене разлике, CE је током 2007. усвојио *Нови портфолио за мултилингвизам* у коме се посебан акценат ставља на билингвалну едукацију или CLIL (Content and Language Integrated Learning, Интегрисано учење језика и садржаја) (Lazaruk 2007, Marsh-Hill 2009, Sierra 2008, Zydatis 2009).

Сви савремени европски образовни и језички програми заснивају се на јасном консензусу да језици не треба да се посматрају као роба на слободном тржишту у оквиру понуде и потражње, већ да се они морају наћи унутар заједничке и циљне језичке политике. Из тог разлога се у посебном документу CE, под називом *Руковођење у развоју језичких образовних политика у Европи* (Guide for development of language education policies in Europe) из 2005. године на страни 12. каже следеће: „Тежња ка различитости и вишејезичности захтева ... политичку вољу и акцију да би се неутрализовали економски фактори и миграције становништва, или ће у супротном доћи до редуковања и хомогенизације у начелу, са вишејезичношћу индивидуа која ће постојати само међу елитним социјалним круговима“.

Због тога је пројекат под називом *Језици без граница* (Sprachen ohne Grenzen) у организацији Гетеовог института током 2008. и 2009. године имао за циљ да се код Европљана додатно развије свест о неопходности даљег унапређења и развоја вишејезичности. Другим речима, низ семинара, конференција и стручних предавања у бројним европским градовима били су усмерени на три главне теме које се углавном тичу политичких и социјалних аспеката: вишејезичка политика, вишејезична дидактика те вишејезичност и уметност. Посебну тежину имају сви закључци у вези са вишејезичном политиком са бројних скупова који су резимирани овако:

а) потребно је јавности назначити да се богатство европских језика може сачувати и даље развијати ако владе европских земаља и сва тела одговорна за едукацију формулишу и примене планске језичке политике намењене широј индивидуалној вишејезичности;

б) само ако се учини јавност осетљивом на чињеницу да вишејезичност представља једну од димензија европских интеграција, при чему Европљани могу учествовати у информисању друштва у Европи у целини ако науче и усвоје друге језике сами или ако други науче њихов језик. Учешће у Европи подразумева вишејезичност.

⁵ Са друге стране, према истом истраживању, немачки као матерњи језик говори 24% становништва у ЕУ.

в) право на језик није дељиво, односно мигранти у стране земље не само што имају право и обавезу да науче језик те средине, они имају право да сачувају и даље развијају властити језик.

3. Савет Европе и грчки језик

Оснивање Центра за живе језике у Грацу имало је посебан значај за земље Централне и Источне Европе где се налази и највећа концентрација такозваних малих језика у социолингвистичком смислу. Савремени грчки припада овој групи језика из више разлога, како по укупном броју његових нативних говорника тако и по броју говорника грчког као страног. Како се у ЕУ основни принцип језичке равноправности строго поштује, иако је он више производ политичке одлуке него практичних потреба, савремени грчки заступљен је у свим административним и другим институцијама као службени језик ЕУ. Међутим, велики проблем представљала је чињеница да није постојао адекватан број стручних преводаца са европских језика на грчки и обратно, како у самој Грчкој тако и у Западној Европи. Из тог разлога је Европски центар покренуо већ 1994. посебан програм за учење грчког језика као другог/трећег страног. Основни услов који се тражио од пријављених кандидата, а и данас важи, био је да морају бити странци, или да су Грци рођени и одрасли ван матице, и да су претходно завршили факултет. Незнатну предност у одабиру у односу на остале имали су дипломирани филолози као и класични филолози.

Овај програм учења грчког као страног направљен је у сарадњи са Грчком државном фондацијом за стипендирање која је била задужена за његову имплементацију на неком од грчких државних универзитета и која је водила рачуна о начину извођења и реализације самог програма. Целокупан програм финансирала је ЕУ у прво време, а и сада је у великој мери потпомогнут из европских фондова, иако од 2005. Грци носе највећи финансијски терет. Као додатна последица имплементације овог програма јавила се неопходност формирања посебног Центра за грчки језик као страни у Солуну у ком би се нативни говорници-дипломирани филолози преко посебних курсава едуковали за подучавање грчког странцима. Међутим, додатну тешкоћу представљала је чињеница да грчки образовни систем, изграђен као традиционалан по европском моделу, није спремно ушао у овај подухват, посебно уколико се има на уму да је диглосија у Грчкој тек у скорије време релативно успешно превазиђена. Иако су Грци усвојили још 1976. народни грчки језик, такозвану димотику (δημοτική), за званични језик државне администрације и образовања, тек при крају 80-их година XX века и након спроведених правописних реформи димотика је заживела у пуној мери, потиснувши у великој мери катаревусу (καθαρεύουσα)⁶ која је остала и даље званични језик Грчке

⁶ Почетно, катаревуса (у преводу „пречишћен језик“) садржавала је архаизоване облике савремених грчких речи, са што мање страних утицаја, и имала је једноставнију граматику у односу на класични грчки. Већ од 1830. била је службени језик Грчке. Међутим, средином

православне цркве. И треће, Грци су приступили прихватању ЦЕФР-а са закашњењем, пошто им је дуго требало да дефинишу како нивое и прагове знања полазника курсева тако и саму суштину курсева⁷. Ово је донекле оправдавајуће управо због саме сложене структуре савременог грчког језика, јер је и даље прожет сложеним језичким (пре свега морфолошким и лексичким⁸) слојевима из различитих историјских периода.

Центар за грчки језик је и даље кључно координатно тело са Центром у Грацу и умногоме је допринео осавремењивању наставе савременог грчког језика те популарисању и промовисању грчког језика. Такође, следећи сва упутства, грчки Центар је посветио посебну пажњу писању и објављивању дидактичког материјала за учење и савлађивање грчког као страног према нивоима и праговима знања из ЦЕФР-а, затим стручном, педагошком и едукативном усмеравању наставног кадра као и у организовању завршног испита за проверу знања из грчког језика (такозвана елиноматија) према већ постојећим сличним испитима за француски, енглески, немачки и италијански језик. Према неким незваничним статистикама, у последњих петнаест година у ЕУ порастао је број говорника грчког за 0,3%, или за приближно 70.000 људи, од чега је само преко грчког Центра близу 4.000 странаца усвојило савремени грчки на различитим нивоима.

4. Завршно разматрање

СЕ је предузео нов корак када је реч о ширењу утицаја на пољу језика и језичког планирања: 1999. године усвојио је документ под називом *Лингвистичка разноликост у служби грађанског демократског друштва у Европи* који директно залази у бројна питања у вези са образовном језичком политиком како у уопштеним оквирима тако и када је реч о свакој земљи-чланици СЕ. Основна полазишна идеја овог документа огледа се у томе да се посебан нагласак ставља развој јединствене и усклађене језичке политике у Европи,

19. века катаревуса је све више почела да поприма једну архаичнију форму и да се удаљава од говорног језика (кулминација је наступила од 1880). Из тог разлога су првобитно песници, потом и прозни писци, посебно драмски, били принуђени да реагују, пошто је постало очигледно да писање о реалним, животним темама на једном вештачком језику без нормативне и дескриптивне граматике нема никаквог смисла, односно није аутентично.

⁷ Чињеница је да Грци ни данас нису до краја успели да их сасвим прецизно дефинишу, а што се у оквиру понуђеног глотодидактичког материја може најбоље и видети: док за све нивое постоји релативно широк спектар понуђених уџбеника и приручника, дотле за нивое Ц1 и Ц2 такав материјал још не постоји.

⁸ На пример, и данас су у савременом језику задржани посебни облици деклинационих и конјугационих парадигми појединих номинала и вербала, извесни номинали и вербали могу поседовати чак и двојаке промене у деклинацији и у конјугацији (дублете), а задржани су и бројни учени фразеологизми и изрази из катаревусе или из класичног грчког. Уколико имамо на уму и чињеницу да се у савременом грчком поштује принцип етимолошког правописа, ситуација је и више него компликована.

без обзира о ком је језику реч а који је укључен Програмом за живе језике. Тиме је додатно потврђена тежња како на неговању специфичног европског језичког диверзитета на свим нивоима (дакле, национални језици, мањински језици, периферни језици, језици етничких група, а као новина наводе се и језици економских емиграната) тако и на неговању и развијању европске лингвистичке мултикултуралности.

Из тог разлога сви документи СЕ, који по свом карактеру нису стриктно политички, али носе у себи бројне препоруке и предлоге у вези са унапређењем језичке политике сваке земље чланице СЕ, имају следеће импликације:

1. директно се тичу и утичу на демократска права сваког грађанина,
2. доприносе јачању демократизације свих друштава,
3. учвршћују постојеће културне и друштвене везе
4. омогућавају успостављање нових културних веза и видова сарадњи између европских народа те различитих (неретко до скоро и обесправљених) етничких и мањинских група,
5. јачају како саму језичку свест тако и свест о постојању језичке разноврсности и о потреби њеног очувања.

Свакако је да ће у наредном периоду главна пажња СЕ бити усмерена, када је реч о језичкој политици, на јачање регионалних и мањинских језика путем подржавања њихове употребе како у свим званичним европским институцијама тако и у земљама-чланицама ЕУ, пре свега преко њиховог промовисања и пројеката (Strubell et al, 2007: 75). То подразумева да ће се додатно вредновати све билингвалне и вишејезичне европске средине те да ће оне добити на посебном значају у будућности. Са друге стране, Европски центар за савремене језике у Грацу, у својству главног координационог тела за језик, води успешну језичку образовну политику, а што и његови релевантни документи јасно показују. Исто тако, како је назначила Коморовска у свом раду (Komorowska, 2007), језичка и образовна политика налазе се у тесној спрези са развојем и јачањем пажљиво одабраних мотивационих стратегија без којих није могуће успешно реализовати ни одржати мултилингвизам у Европи на дужи период. Наравно, да би се сви пројектовани циљеви остварили, неопходно је да програми и пројекти СЕ и ЕУ, попут *Промовисања учења језика и језичке разноликости* из 2003. (Promoting Language Learning and Linguistic Diversity) или *Нове оквирне стратегије за мултилингвизам* из 2005. (A New Framework Strategy for Multilingualism).

Чињеница је да је на овом плану потребно још радити те да ће и сви постојећи и нови документи СЕ допринети даљем и свестранијем развоју европског друштва у целини, а посебно када је реч о успостављању чвршће и јасније дефинисане колективне вишејезичности која је већ постала императив сваке земље-чланице ЕУ.

Литература

- A *New Framework Strategy for Multilingualism*. 2005. Communication from the Commission to the Council the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels.
- Beacco, J. и Byram, C.M. 2002, revised 2007. *From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: Guide for the Development of Language Education Policies in Europe*. Strasbourg: Council of Europe.
- Conseil de l'Europe, 1998. *Mise en œuvre de la Charte européenne des langues régionales ou minoritaires*. Strasbourg: Document du Conseil de l'Europe.
- European Council. 2002. Barcelona European Council. Presidency Conclusions. *Press Release 100/1/02*.
- Council of Europe, 2008. *Recommendation CM/Rec (2008)7 of the Committee of Ministers to Member States on the Use of the Council of Europe's Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) and the Promotion of Plurilingualism*. Adopted by the Committee of Ministers on 2 July 2008. Strasbourg: Council of Europe.
- Council of Europe, 2008. *European Charter for Regional and Minority Languages*. 1992. Strasbourg: Council of Europe.
- EURYDICE, 2008. *Key Data on Teaching Languages at Schools in Europe. 2008 Edition*. Eurydice. The information network on education in Europe. Brussels: The European Union.
- Kelly, M. и Grenfell, M. 2004. *European Profile of Language Teacher Education*. Southampton: University of Southampton.
- Komorowska, H. 2007. Issues in the language policy of the European Union. Motivation as a key factor in promoting language learning. *Glottodidactica*, XXXIII, 7–19.
- Lazaruk, W. 2007. Linguistic, academic and cognitive benefits of French Immersion. *Canadian Modern Language Review*, 63/5, 605–628.
- Marsh, D.-Hill, R. 2009. *Study on the Contribution of Multilingualism to Creativity. Final Report*. Brussels: European Commission.
- Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004–2006*. 2003. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Brussels.
- Promotion of Multilingualism in the 31 Countries of the Lifelong-Learning Programme. Final Report 2008*. Brussels: The European Commission.
- Sierra, J. 2008. Assessment of bilingual education in the Basque Country. Cenoz, J. (yp.). *Teaching through Basque. Achievements and Challenges*. Clevedon: Multilingual Matters, 39–47.
- Strubell, M.-Vilaró, S.-Williams и Williams, G.O. 2007. *The Diversity of Language Teaching in the European Union*. Report for the European Commission, DG EAC. Brussels: European Commission.
- The Maastricht Treaty 1992. *Provisions Amending the Treaty Establishing the European Economic Community With a View to Establishing the European Community*. Maastricht, 7 February 1992. (доступно на следећој интернет страници: <http://www.eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>) [21.12.2011]

Zydatiss, W. 2009. *Deutsch-Englische Zuege in Berlin (DEZIBEL) Eine Evaluation des bilingualen Sachfachunterrichts an Gymnasien*. Frankfurt: Peter Lang.

Predrag Mutavdžić, Anastassios Kampouris

CONTRIBUTION OF THE COUNCIL OF EUROPE TO THE DEVELOPMENT OF LANGUAGE POLICIES IN EUROPE

Summary: The present paper discusses in rough measures the main tendencies in the language policy which has been demonstrated in many relevant documents of the Council of Europe which could be considered the first international body to acknowledge the problem of language diversity. Other problems concerning the European language diversity have been defined within the following questions: how to preserve such vast European language diversity expressed by national, regional and minority languages, how to educate teachers in order to promote multilingualism in the European Union and how to overcome language difficulties in communication through one coherent European language policy.

Nowadays the Council of Europe as an executive body of the European Union is mainly focussed on two aspects introduced by its political documents: plurilingualism and multilingualism. The first term is related to individual use of languages, while the second one to coexistence of several (different) languages in one region or in one state. Having in view this segmentation, a number of pedagogical strategies have been recently recommended and introduced by the Council of Europe so that both aspects could be widely promoted. The language policy of the European Union is based on the Lisbon strategy (2000), Berlin Declaration (2001) as well as on the Recommendations of the Council in Barcelona (2002). One particular document entitled New Framework Strategy for Multilingualism adopted in 2005 discusses the issue of multilingualism in a form of empowering learning languages – national, especially minority and regional ones – thus maintaining the multilingual environment of European institutions and encouraging the citizens of the EU to learn and speak more languages.

In this way the future European language policy will be focused on supporting and empowering the use of those languages, while the educational policy will improve further developing learners' skills, language teaching, promotion of CLIL and modularisation of language courses. As Komorowska pointed out, a special role in strengthening European multilingualism belongs to the development of motivational strategies and to their implementation.